

Article
de
"Mesclum"
pèr
1998

Centre International de l'Écrit en Langue d'Oc

3 Place Joffre, 13130 Berre L'Étang

<http://www.lpl.univ-aix.fr/ciel/>

C.I.E.L. d'Oc

Excepcion francesa

Se parla soventei còp de l'excepcion francesa. Mai aquò que volètz, parier de la tradicion, i podètz empegar dintre un pauc tot çò que vos agrada. perquè? Me diretz. E ben, estènt qu'un marxista consequent, e de segur pas un estalinian (valènt a dire un ase! çò qu'a ren de pejoratiu per aquel animau qu'es fòrça intelligent) o un oportunista, parlarà jamai de tradicion o d'excepcion en generau, mai dins cada cas particular.

E pretendre que lo tèrme excepcion francesa es particular car i a l'adjectiu francesa que lo precisariá es una engana. Non, fau parlar d'excepcion francesa dins cada circumstància precisa. Ansin, quand utilizatz lo tèrme per çò qu'es de l'estatut dei foncionaris, i a de segur una excepcion francesa. Çò que d'alhors vòu pas dire que dins aquest estatut tot siá bòn: de causas i serián de modificar, e aquò a flor e mesura de l'evolucion e dau debanament dau temps que ren es jamai estadis. Oblidem pas qu'es lo refus d'aquela evolucion e mai la còntre-revolucion estaliniana qu'an fach que la Revolucion d'octòbre, parier d'aquela de 1789, estada recuperada per lei reaccionaris.

Mai parla d'excepcion francesa per çò qu'es de la Seguretat Sociala es prendre lei gents per de gornaus. Ata! S'agiriá de conóisser l'istòria de la proteccion sociala dins lo monde per afortir una causa ansin! Qu'aquesta d'aicí per exemple, foguèt instituida en Alemanha entre 1884 et 1889 per Bismark, que per eu foguèt un biais de luchar còntre lei reivindicacions socialistas, e qu'en França fauguèt esperar... 1930! Çò verai, es que le rapòrt de fòrça favorable ai trabalhadors en 1945 permetèt d'aver una gestion obriera. Mai despuei lei causas an cambiat e la Seguretat Sociala, ailàs, es estada practicament estatisada. Aquí lei govèrns tant de drecha que de senestra an seguit la via soviética qu'avèm vist çò qu'a donat...la democràcia foguèt remplaçada per lo poder de l'Estat. Adonc, podèm pas parlar d'excepcion francesa en generau. Fau sempre precisar de quina excepcion parlam. E que se d'excepcions francesas son positivas, n'i a d'autrei que son negativas.

E aquí ni mai leis exemples fan pas manco. Tè, per çò qu'es de l'ecologia, n'avètz un cas tipic que mòstra ben coma es fòrt lo populisme en França, çò qu'explica per part l'influéncia presa per lo F.N. e que vòlon pas comprendre leis intellectuaus parisencs (que son pas de Paris mai i vivon e an ren de veire ambé lo pòple de Paris, qu'eu foguèt revolucionari!) e seis amics de provincia que cèrcan de lei moninejar. Aqueu cas es la mena de racisme anti-lop que s'es desvolopat en seguida lo pargue de Mercator? Mentre que dins tota Euròpa, lei gents, pastres comprés, son per aqueu retorn, aquí, avètz tota una còla pròcha dau F.N., que braman que lei lops son a li manjar sei fedas mentre que dins la realitat, la produccion ovina d'aquí es condemnada per l'obertura mondiala dei mercats. Un biais de se trobar coma o escriguèri dins un article precedent un lop emissari.

E fau veire que dins lei bramaires que dins lei fachs seis idèas son parieras dau F.N., i a de gents que se dison de...senestra. Es mai una “excepcion francesa”.

E òc, i tòrni, l'excepcion francesa a coma la tradicion: i fau veire çò qu'i metètz dinte que pòt èstre la causa melhora e la pièger. Parlar de tradicion per l'excision dau clitoris o una execucion publica es uns vergonha, mai parlar de tradicion per se manjar un bòn bolhabaissa o per empachar que sián tombats d'aubres que de tenon la tèrra dins la montanha es obrar per lo bonur deis òmes.

Siguem clar: fau aprendre la dialectica, que d'aquesta passa es quauqua-ren que lei gents semblan aver oblidat!

Glaudi BARSOTTI

25/01/98

Se 'n passa de bèlas!

E zo, i siam mai! Estènt que lo govèrn Jospin a pas fach avans dins l'afaire còrse, lei gents dau F.L.N.C., branca istorica, venon de decidir de tornar prene seis accions. Doas causas son de veire.

La premiera es au nivèu dei principis. Que verai que s'es fach ren de ren per çò qu'es deis avançadas democraticas. Per exemple, lo F.L.N.C. te fa de demandas normalas que son pas estadas satisfachas: reconeissènça de la nocion de pòple còrse (çò qu'es pas una empacha per appartenir au pòple francès!), oficialisacion de la lenga còrsa. Demandas que son de drechs democratics elementaris: que se parier dau francès, lo còrse es pas lenga oficiala, aquò vòu dire qu'i a diferéncia de tractament entre lei ciutadans francès, qu'adonc lei Còrses (e mai leis Occitans, lei Basques, lei Catalans, leis Alsacians, lei Bretons, lei Flamandes, leis Arpitans) son, coma diriá Coluche, egaus, mai un pauc mens que leis autrei Francès. E que vengan pas parlar dau francès, lenga de la Republica, mencionat dins la constitucion modificada per de parlamentaris qu'èran siá de gents qu'i comprenián ren, siá que comprenián mai qu'èran de totalitaris parier de sei collègas chinés que son a sagatar lo pòple tibetan. Fau causir: o siatz democrata o siatz totalitari, mai podètz pas d'un caire parlar de democracia puei la pas aplicar per lei pòples de França. Que lo pòple francès es format de mai d'un pòple.

D'en segond, i a leis accions que vòlon far lei gents dau F.L.N.C. E aquí, pòdi pas èstre tròp d'acòrdi. Qu'es pas una rason perquè se tortura en Turquia que se deu torturar en França. E qu'es pas perquè lo govèrn francès es l'opressaire que fau far petar de bombas. I a d'autrei solucions mai democraticas de trobar. A elei de chifrar.

E just dins la dralha d'aqueu govèrn que, o fau dire, son bilanç es pas en plein negatiu mai que risca de s'enfangar estènt lei nacionalistas qu'i a dintre, avèm coma per còp d'asard un timbre que ven d'èstre sortit per la Pòsta. S'agís d'un timbre qu'es un omenatge a... Michel Debré!!! E òc, aquest individu qu'un jornau satiric lo presentava de lònca amb un embotaire dessus la tèsta estènt qu'èra pas un flambèu (èra pas sa falta, pecaire! mai deu èstre de familha que son enfant es pas superior çò sembla!), que per se far legir deputat deguèt anar a la Reünion onte la fraudà l'ajudèt pron, que foguèt lo premier ministre de De Gaulle après lo còp d'estat de 1958, qu'èra un nacionalista totalitari, qu'i devèm la constitucion reaccionària de 1958, partisan de l'Argeriá francesa e mesclat a pron afaires politics, a drech eu, a un timbre! Mai, per Valéri Bernard, artista e escrivan de valor universala, ren, estènt qu'es occitan e que leis Occitans son mens que de cans au pais de la democracia. A donc, es de felicitar la Pòsta per son racisme que fa onor a França pais dei drechs de l'òme coma i crèson encara quauquei tòtis. Mai Còrsa e lo timbre Debré nos fan la bèla pròva de çò que devèm pensar d'aquela polida formula destinada a l'exportacion.

Dins la meme dralha, que la desaparicion d'una lenga, just e just identica es aquela d'una espècia animala o vegetala bòrd qu'es un apauriment per l'umanitat. E i a lo constat fach per la premiera conferéncia mondiala sus lei mamifèrs marins que s'es debanada a Monegue. Dins aquesta conferéncia, leis expèrts constatan que la pollucion risca de far desaparéisser aquestei mamifèrs. I a tanben lo surexplechament dei ressorças de pèis e sembla clar que la pesca serà plus rendabla dins pas gaire. Lei riscas de famina seràn aquí per l'espècia umana.

Aquestei malastres son la resulta dau capitalisme sauvatge amb en tèsta, lei Japonés, pilhaires dei mars, seguits dei Norvegians. Arremarcatz que lei bravei camaradas sovietics fasián parier ; conclusion simpla per elei : èran venguts de contra-revolucionaris objectius estènt l'estalinisme e lo capitalisme d'estat.

Glaudi BARSOTTI

01/02/98

L'affaire de Cossovò

En Iogoslavia, Tito aviá capitat de resòuver lei problèmas dei nacionalitats. E vaquí que lo nacionalisme sèrbe, d'aquesta passa, es a liquidar Iogoslavia en assajant de resoudre, per la fòrça, la question deis Albanés de Cossovò! Avètz pogut veire, a la telé, l'ocupacion d'aqueu territòri per lei Sèrbes: coma una colonia. La resulta, a tèrme, serà la secession de Cossovò. Un còp mai, aquí preni data. Alevat segur, un cambiament de politica. Vaquí çò que 'escriviáu dins aquesta cronica lo 26 de Març de 1989.

Es pas per plaser que publiqui mai aquestei linhas, mai estènt que m'es estat mai d'un còp reprochat qu'anonciavi de causas que belèu se passarián pas. La respònsa, ailàs, l'avèm aguda ambé l'intervencion de la polícia e dei tropas sèrbas aquesta setmana. E per çò qu'es de l'anóncia, pas de besonh de sortir de l'ENA per preveire çò que se va passar dins un endrech dau monde: basta d'èstre marxista (pas de se pretendre marxista!) e d'estudiar la situacion en la religant ambé l'istòria passade.

Çò que d'alhors comprenon pas aquestei que parlan de l'excepcion francesa car se pòt jamai parlar d'excepcion en generau, mai ren que sus un subjèct definit, e que d'excepcions ne'n trobatz pertot!

Es totjorn que Cossovò es una region poblada a 90 % d'Albanés. Avia un estatut d'autonomia qu'es estat suprimit per un nacionalista sèrbe que li dison Milosevich. I a agut obligacion de far lei cors en sèrbe dins leis escòlas. Naturalament, leis Albanés an refusat aquela porcariá. T'an organisat un ensenhament parallèl onte lei joves pòdon èstre ensenhat dins sa lenga. Sensa parlar segur, que se la lenga albanesa es pas interdicha, leis administracions utilizan ren que lo sèrbe. I a ara un moviment de resisténcia a l'ocupant. Un moviment qu'a la partença èra ren que per servir l'autonomia, mai qu'es a passar a la lucha armada còtra l'imperialisme sèrbe.

Que fau sonar lei causas per son nom: lo nacionalisme sèrbe, per escondre lei problèmas sociaus que se pausan, assaja de se trobar coma totjorn un bóchi emissari e ven imperialista. Un pauc coma se passèt au moment de la guèrra de 14-18 o dins la guèrra dei Falklands ambé lo regim militar argentin en 1983. Dire que maugrat que Cossovò siá albanés es una part de la patria sèrba es un biais de desvirar lei contestacions e de fargar una unitat nacionala còtra un pòple diferent: just e just çò que permet l'union sacrada còtra lei pòples colonisats (aicí Cossovò) e lei trabalhadors de son pai (lei trabalhadors sèrbes). Per aquestei que comprendrián pas, li conselhi de legir Lenine que tracta de la question.

Es totjorn que çò qu'aviáu esrich fa dètz ans es a se realisar. I a demanda d'independéncia de Cossovò. E es l'afaire dau pòple de Cossovò de dire çò que vòlon. Coma dei Basques de far son estat basque se li agrada : es pas ai govèrns espanhòu o...francés de dire qué que siá! Elei an ren qu'un drech: aplicar lei decis^oions presas democraticament per lei poblacions. O alara son en contradiccion ambé seis afirmacions democraticas. E que vengan pas me parlar d'integritat de territòri nacionau qu'aquò en ren qu'un biais de refusar la libertat a un pòple e de l'esquichar sota un imperialisme que pòt èstre culturau: veire sus d'aquò çò qu'es la Francofonia.

De tot biais, ambé l'Euròpa que se met en plaça, qu'agrade o non leis estats nacionaus eiritats dau sègle XIX son a morir.

Tot çò que resta de far es de luchar per servir lei conquistas socialas e estendre aquestei que son melhoras : aquò es d'internacionalisme proletarian.

Lei questions politics, culturalas, administrativas regionalas e localas deuràn estre regladas per lei populacions, a la basa. Adonc l'independéncia de Cossovò o de quint estat que voudretz aurà ren de veire ambé çò qu'èra a temps passat! Faudriá bessai se'n avisar, qué!

Glaudi BARSOTTI

lo 8 de Marc 1998

Benvenguda en Provença, fraire lop!

Es lo títol, “Benvenguda en Provença, fraire lop!”, d'un article de Miquèu Salducci, publicat dins l'Armanac de Mesclum de 1998. Normau, que lei lops que se tornats installats dins leis Aups e son una part de nòstre patrimòni. Benvenguda adonc!

Solament, i a d'individús que son siá de jobastres, siá d'amics dau F.N., qu'aquò li agrada pas, que de luchar còntra lei malafachas de l'Euròpa e dei fedas vengudas de Novèla-Zelanda qu'an permés de suprimir la mitat dei fedas d'aquí (de centenaus de miliers!) es mens dificil que de bramar còntra lei lops que se permeton de tuar quauquei bèstias (au plus un milierat!). Ansin, donan l'illusion, per son escrocariá, de luchar per lo paí quora son a lo chabir.

E aprenèm qu'un lop es estat empoisonat per aquelei jòbi aquesteis assassins dins lo parc de Mercantor. Fau agantar aquestei gents noisiblas. Que de doas causas l'una: o s'agis de jobastres e lei fau sonhar, o d'assassins pèrque lo fach de metre d'escas empoisonadas, pas pron de tuar d'animaus risca de tuar d'enfants, e dins un estat civilisat fau punir leis assassins. Qu'elei son ren que de sauvatges.

De sauvatges que son capables de far çò que ven de se complir au Cossovò: assassinat per la polícia e l'armada sèrba de fremas e d'enfants. Mèfi! Meti pas la mòrt d'un lop au meme nivèu que la mòrt d'un enfant, mai çò que vòli dire es qu'es just e just dins la mema logica racista que mena a l'assassinat.

Mai, veni d'evocar Cossovò que la setmana passada n'ai parlat en vos ramentant un article mieu publicat en 1989 e que prevesiá çò qu'es a se passar.

Cossovò me repèla pèru de sovenirs ancians quora lo govèrn sèrbe a parlat d'afaire interior, parier d'alhors de çò que dison lei criptò-fascistas Chinés a prepaus de Tibet. De 1954 a 1962, en Argeriá, i a pas agut de guèrra : just un afaire interior francés, e aquestei que se batiá còtra l'armada francesa èran de terroristas: parier de Cossovò (d'après Milosevich), e evidentament en 40-44 au moment de l'ocupacion de França per lei nazis (d'après lei collaborators). Polit vocabulari per designar de monde que luchan per sa libertat.

Lo govèrn francés (de senestra paréis!), a fach de proposicions per un reglament de la question de Cossovò. E dedins, indican que lei frontieras devon pas èstre cambiadas. Coma se vei, avèm un govèrn que saup aplicar la democracia : son pas lei gents de Cossovò que devon se causir se vòlon aver son estat (çò qu'es un problèma politic) o una autonomia larga, mais es lo govèrn francés, democraticament, que d'avança a causit per elei.

Puei, condemna, aqueu govèrn, le terrorisme. Ieu vòli ben, mai la question se pausa pas coma aquò. La question es: cu es l'agressor? Cu es l'oprimit? Que partènt d'aquí, lo terrorisme pòt èstre justificat, mièlhs pòt èstre legitim! Sota condicion de pas s'atacar ai poblacions civilas mai a l'enemic. Çò que fasiá lei terroristas còtra lei tropas nazias e sei complices en França sota l'ocupacion. Adonc, fau saupre destriar e pas metre dins la mema banasta l'agressor e l'agressat, l'assassin e la victima. Un esfòrc de dialectica sènher Jospin!

Mai, me demandi s'i a pas una question mai grèva dins tot aquò. Que per còp d'asard, me siáu avisat que lo perfèct nòu nomenat en Còrsa, li dison Bernat Bonnet. Sus lo còp, aviáu pas relevat aqueu nom. Mai, un afaire escandalòs ven de me rapelar cu èra aquel individu. E en Còrsa es que lo govèrn seriá pas a organizar una provocacion? Ne'n parlarem lo còp venènt : comprendretz l'afaire.

Glaudi BARSOTTI

lo 15 de Març 1998

Dins l'edicion : “Lo caladaire”

L'autor, Joan Ives Roier, explica dins l'introduccion de “Lo caladaire” coma nasquèt lo tèxte

— En 1995 lei rescòntres de Sant Chartier festejavan son vinten anniversari.

Avián comandat per aquò a Miquèu Montanaro un spectacle de creacion.

Lo tèma retengut fuguèt “Balada per una mar que canta” consacrat ai cantaires e musicians dei doas ribas de Medierranèa. Per èsser lo votz d’Occitania, Montanaro causiguèt Renat Sette e me demandèt per eu un tèxte que metriá puei en musica. Renat Sette fai lo maçon e ensenha lei tecnicas tradicionalas de maçonariá de nòstrei país coma lo caladar; e tanben canta en òc. Adonc me venguèt tot d’un temps de li escriure un tèxte sus lo caladatge. Aqueu tèxte inspirèt au Montanaro una musica.

E, per faire tot un spectacle, tornèri prendre la cançon, li imaginèri un avans, un après, e son lei dotze cants d’una cantadissa que Montanaro aguèt de metre en musica. Escrich per èsser cantat, tanben se podí legir.

Siáu vengut caladaire, de rasièrs vau triar, bastissi mei restancas de caladons plantats, lo mendre calhau sabi coma lo fau pausar ; clavi puei ma calada de retalhs ben tancats, e vesi la carriera de mei mans debanar : entre temps la fònt vira, vira que viraràs...

... Dei pèiras que restavan mon òbra es acabat. Au paradís escali, demandi per dintrar :

- Bonjorn, mon bèu Sant Pèire, que pèira siatz estat, siáu mèstre caladaire, d’òbra aici n’avètz pas?

- T’esperaviem, brave òme, qu’avèm un gròs pretzfach. Lo camin de Sant Jaume m’an mes a caladar”.

Joseta DAVID

“Lo caladaire”, Joan Ives Roier 50 F.

Edicions Jorn

38 carriera de la Dissa

34150 Montpeirós

Tél. : 04-67-96-64-79

Lo 7 de Mai 1998

Gacha empega : polyphonies marseillaises

Lo grop Gacha Empega venon de sortir son premier CD, “Polyphonies marseillaises” ; recampa 17 tèxtes en occitan provençau. Aquò va de “Adieu paure carnaval”, de tradicion populara a “Non poiriá anar plus mau”, cançon contestataira deis estudiants d’Ais dau sègle XVI. Son de tèxtes originaus amb notícia en francés e en anglés.

Gacha Empega, grop de tria que sa reputacion a sortit dei barris de Marselha, son una filha, Barbarà Ugo e dos dròlles, Manú Théron e Sam Karpiéna, passats per lo rap, lo ragga e mai lo ròc sensa oblidar lei cants berbèrs; sicilians o còrses avans d'arribar ai cançons provençalas. 100 F fins au 31 de julhet, puei 130 F. Lo disc se tròba en magazin (distribuït per Harmonica Mundi) o comandas dirèctas à l'Empreinte Digitale" domèni de la Garda 13510 Aguilha (Eguilles). Tél. : 04-42-33-33-22

lo 11 de Junh 1998

Carta europèa dei lengas regionalas e minoritàrias

Bernat Poignant que despuei lo 30 de març aviá pres la seguida de Nicòla Péry, intrada au Govèrn, a despausat lo rapòrt que li èra estat fisat per lo premier ministre. En chaplant gròs, vaquí sei conclusions : signatura e ratificacion per França de la Carta Europèa dei Lengas Regionalas e Minoritàrias, desvolopament dau ròtle de l'Educacion Nacionala dins l'ensenhament bilingüe, sosten de l'estat a l'edicion e a la pressa regionala, quotàs d'emissions en lenga regionala dins leis estacions de França 3 e de Ràdiò França, competència de la region per çò qu'es dei lengas e culturas regionalas. De segur, ren es encara ganhat, mai es de notar que son lei protèstas dei democratas e mai la sasina dau Aut Comissari ai Drechs de l'Ome de l'ONU davant lo racisme que n'èran victimas lei lengas de França estènt l'article 2 (illegitime estènt racista!) de la Constitucion, qu'an permès aquela resulta.

Adonc, s'agis de perseguir l'accion : paga la lucha!

Lo 9 de Julhet 1998

Entre intelligéncia e iprocrisia

Es pas sovent qu'arriba d'aver de felicitar un ministre. Normau, estènt que generalmente, sià aquest monde te prenon de decisions que van còtra çò qu'es estat promés au moment deis eleccions e qu'i son forçats ambé la solidaritat governamentalas, sià que son pas au fiu de çò qu'es son ministèri, sià segur, qu'an un interès de quauqueis individus, se'n garçan. Mai, per un còp, una ministra, Dominique VOYNET, a pres una decision intelligenta e normala dins un estat civilisat.

Ata! Ven d'avançar d'un mes la data de sarradura de la caça deis aucèus migrators. S'agis de quauqua ren qu'èra demandat despuei longtemps per lei caçaires ecologistas estènt qu'aquesteis aucèus venon per nisar. Fau d'alhors precisar que la ministra aurià degut clavar la caça d'aquesteis aucèus au 15 de genoier, qu'es tre aqueu moment qu'acomençan de se recampar au nòstre, mai farem pas la beba sus la data qu'a causida estènt que representa un gròs progrès.

I a pas de besonh de sortir de politecnica per comprendre que fusilhar de bestiari que venon se reproduire es una colhonada dei bèlas. Una colhonada que segur, es dins la dralha deis idèas dau F.N. que sa basa es l'egoïsme deis individus e que se foton de la proteccion de la natura, sensa parlar dau rèsta!

Lei democratas, e subretot lei marxistas, que son per l'òme e non per aquestei que fan passar son plaser personau e mai (pensi au monde que te lògan de pòstes de caça per mai de 5 milhons de centimas per la caça populara!) sei picalhons, avans la dignitat deis òmes, picaràn adonc dei doas mans a aquela mesura de bòn sen.

Sabi que d'unei diràn que de gents censament de "senestra" son còtra. De qué provarà? Simpletament que l'ideologia dau F.N. es a s'alagar e a venir, egemonica. Mai, fau encara que sachon çò qu'es l'egemonia. Probable qu'an jamai ausit parlar de quauqu'un que se sonava Antonio Gramsci e qu'aurià de besonh de legir... per comprendre e saupre çò qu'es ma moto.

Pron charrat d'aquò. Tè, un gus simpatic es lo brave Clinton. D'abòrd estènt que ven de procar qu'èra un òme parier deis autres que vesi pas pèrque aurià pas una vida privada. Me diretz que çò que li repròchan lei Americans (pas leis Indians, solets Americans de soca coma dirià cu sabètz supausi, se vòu pas èstre dins una contradiccion!), es pas sei mestressas, mai qu'ague mentit.

Vague! Vòli ben. A mentit. Mai alara, fau butar fins au bot sa logica e demandar s'a pas mentit en prometènt tot plen de benaurança dins son programa electorau! Se lo fau desquilhar, lo Clinton, es pas pèrque a mentit a prepaus de sei mestressas mai sus çò qu'a dich qu'anava faire e qu'a pas fach.

E puei, vos vau dire, Clinton, a ieu, m'es simpatic pas ren estènt que li agrada lei fremas, mai estènt qu'en Cevenas, i avià una varietat de rasim que li disian lo Clinton. E que se non m'engani, l'an interdicha fa un vintenau d'annadas car lo vin que donava te fasià devenir un pauc fadat! Se pausa una question importanta : es que Clinton nos farià pas venir fadat tanben?

De tot biais, es pas en Franca que la pausarian la question de saupre s'un president deu demissionar.

Qu'aquí, au moment deis eleccions te promettran la luna, çò qu'es devengut sembla, ambé lei fusadas e autreis estacions espacials, pron aisat. Mai coma sabon que tendran pas gaire aquestei promessas, an pas previst dins la constitucion que deurian èstre demissionats per aquò. Tè, luega dau "francès, lenga de la Republica, d'inspiracion criptò-fascista, perquè se metrià pas un article ansin?

Iprocrisia e colhonitge reaccionari

Fa una quinzenada, escriviau aquí que maugrat i aguèsse en Còrsa violència dau governament francès (la violència es pas totjorn la mòrt d'òmes), se devià trobar de mejans mai democratics que lei bombas. E vaquí que ven d'èstre assassinat lo prefèct Erignac (que se deurià normalament ortografiat Erinhac).

Son lei bombas, o puslèu lei balas qu'an ganhat un còp mai. Rèsta qu'au moment qu'escrivi aquest article, sabèm pas just e just cu son leis assassins. Naturalament, lei nacionalistas sont de bòchis emissaris tot designats; mai i aurià tanban la mafia, çò possible. Per ieu, çò mai probable, es la manipulacion d'elements nacionalistas extremistas per la mafia qu'ela es butada per de servicis secrets. Que totei lei govèrns francès non an abituat a de causas tant vergonhosas.

E sabi de qué parli que siau un ancian d'Argerià. L'especialitat dau govèrn francès es de refusar leis evidéncias au nom de l'unitat nacionala, e de far passar aquò davant la democracia.

Ansin lis Italians t'an resougut lei problèmas de Sardenha e de Sicilia per una autonomia, e venon de reconèisser per oficiala la lenga sarda e mai leis autrei lengas de l'estat italian. Mai de provocators refusan aquò en França, çò qu'explica que de sordats perduts, manipulats per la mafia qu'a d'interès en Còrsa, ambé darrièr de barbosas, de nèrvis, per fins de practicar la politica dau pièger, pòscan assassinar de representants de l'estat coma dison! Sabèm que s'es dejà fach mai d'un còp dins lo passat.

I a la declaracion de Moscovici, ministre deis Afaires Europèus davant lo Conseu de l'Euròpa disènt que França signarià pas la Carta Europèa dei Lengas Regionalas e Minoritàrias estènt que permetrià de parlar ais administracions dins sa lenga indigena e que l'article 2 de la Constitucion s'i opausava tanben. E a ajustat :

— ai drechs dei minoritats opausam la libertat acordada a tot individu. Osa! Alara se pòt parlar a l'administracion dins la lenga que volèm non? Se vòs jogar au colhon, siàs ben tombat mon òme! E l'una de sei collègas, bòrd qu'es pèru socialista, la dòna Joseta Durrieu, senator deis Auts Pirenèus estima qu'es perilhosa la reconeissènça dei drechs lingüistics en Euròpa. Au fons es la mema ideologia d'un cèrt Adolf que volià un pòple, un "estat", un führer. De notar qu'aquesta dòna es occitana, e adonc es una renegada qu'escupis sus ela e sus lei gents que pretend representat: devèm la felicitar per aquela accion de gràcias, que Lordas es dins sa circonscripcion electorala!

Mai, notaretz que Bernadeta es un pichòt nom occitan, e non pas francés, e adonc i a una contradiccion aquí. Aquestei rufians son ajudats per lei partits de drecha e de la classa politica qu'en Còrsa collabòran mai o mens ambé la violéncia çò que leis empacha pas de pretendre lo contrari.

Es ambé de racistas pariers, que se dison anti F.N. (òc, òc!), qu'i a de dramas. Solament, dins tot aquò, cu es que mòrflan? E ben, lo pòple còrse, tant aquestei que son nacionalistas o autonomistas e que o fau dire, es elei qu'an agut mai de tuats, e de luenhn qu'aquestei que son neutres o qu'an d'idèas diferentas. E cu es assassinat ara? Un prefect onèste qu'assajava de s'opausar a la mafia e que lo govèrn l'a fach cocut estènt qu'a una politica que li fa preferar una situacion onte senhorejan lei mafiosi a l'evolucion normala vèrs una societat modèrna.

E a rason lo Domenge Bucchini qu'a dich que falià tornar au dialòg e a la democracia, que lo desvolopament economic devià èstre respectuòs de l'identitat : qu'es aquò lo parer identitat-modernitat. Cò que, o devi dire, es exactament dins la teoria de Gramsci, lo Lenine d'Occident, qu'èra sarde coma per azard! A prepaus, dins lei programas per lei regionalas, ai pas sovent vist mencionats lei mots identitat o cultura, pasmens fundamentaus segon Gramsci. Serià un oblit o es qu'i aurià plus de marxistas.

La dictada occitana

Era une primièra e l'afar podià paréisser riscat. Cossi una lenga minorisada e longtemps considerada coma un patés podià servir per un concors d'escritura, la dictada, fins ara reservat al francés? El a tot çò que nosautres avèm pas: una grafia severament codificada dempuèi 1835, una escòla qu'ensenha la lenga a totes, una premsa gaireben unilenga, e una Constitucion amb un article 2 encargat de far lo gendarma per aparar la lenga. Amb aquò lo succès es garantit!

La Seccion de Castras de l'I.E.O. amb son president Ugues Jourde se lancèron cortajosament dins aquela aventura amb lors melhors atots. L'endrech causit foguèt lo grand amfi de l'I.U.T. de quimia de Castras, naut lòc de la sciéncia e de la tecnologia, la date èra lo dissabte 31 de Genoier ; venià plan, qualque temps après l'autra dictada, la de Pivot que tota la Prenmsa n'avià fach resson. Los prèmis èran atractius, un viatge per dos en Tunisia e una cadena nauta fidelitat pels primièrs de cada categoria, adultes e joves.

Las operacions comencèron a doas oras e mièja. L'amfi èra plen amb 124 candidats dont 46 joves de mens de 18 ans. Lo tèxt causit pel professor Bernat Vernhières èra tirat de "L'ombra doça de la nuèch" de Robèrt Marti e, amb aquò , legit per l'autor. Qué volètz de mai per passar un moment agradiu! Talament que lo cònse de Castras, Arnaud Mandemand, demorèt per far el tanben la dictada.

Tre que lo temps acordat foguèt acabat, una armada de correctors s'emparèt de las còpias del temps que lo grop "Igor" vengut Nexprès de Dordonha presentava sas musicas e sas cançons. A cinc oras los resultats èran crid: un Avaironés, Cristian Andrieu se ganhava lo viatge en Tunisia e Marylène Rigal, una liceana de Galhac, en Terminala S se prenià la cadena nauta fidelitat.

Los qu'èran venguts aviàn pas totes ganhat, mas èran contents d'aver passada una bona tantossada. Amb aplicacion e sens de prene tròp al seriòs, avian fach pròva del trabalh qu'un pauc pertot se fa dins e sus la lenga : a l'escòla, dins los corses d'adultes, dins los ostals. Lo miracle es que, e mai se l'unitat grafica es pas encara totala, se l'occitan es divèrs e cambiadis coma se ditz, l'acòrdi se fa per l'escriure. Los primièrs avian fach zerò deca, e los cal felicitar, mas avèm ausit dire que los accents aviàn fach tombar fòrça candidats. An jurat que farian melhor l'an que ven.

Un pauc de dialectica!

— Ai agut vergonha de veire una manifestacion pariera!, es çò que me diguèt un òme que veniá de regardar la telé dimenge passat ambé la manifestacion dei gents que se disián caçaires (de pas mesclar ambé lei veritables caçaires).

E ajustèt :

— Paréis qu'èran mai de 100.000. M'auriá agradat de veire tant de monde per la defensa de l'emplec o lei manifestacions per lei caumaires!

Evidentament... De gents que se pretendon caçaires perquè an un permés de caçar, coma d'autres se pretendon caufaires perquè an un permés de menar, an manifestat per lo manten de sei pibilègis. N'i a qu'afortissián que se voliá tuar la caça! Me diretz que coma diguèt quauqu'un, mai una messòrga es gròssa, mai risca d'èstre empassada!

Se la manifestacion recampèt fòrça monde, empacha pas que 60 % dei Francés son ara còntre la caça. Çò qu'es pas normau, qu'es pas una rason questènt qu'i a ren que 2 % de gents que caçan per qu'agan pas lo drech de caçar. Mai, lo contengut d'aquela manifestacion engimbradøa per de monde qu'èran pas de caçaires dins lo sens que se dona a aqueu mot, es estat verai, vergonhós. I aviá que de veire leis imatges de la telé : manifestacion, antifeminista ambé tot çò qu'èra escrich còntre la minitres Voynet, sensa parlar d'una veritable rampelada au murtre: ambé per exemple ma ministra de penduda a una potència. Inventi ren: tot lo monde an poscut veire aquò. E aquò dins un estat que se ditz civilisat. La resulta naturalament, es que se foguèt un succès per la chifra dei gents de recampats, foguèt un arri per la causa que voliá servir. Alevat qu'aquí lo F.N. va mai rastelar larg dins lo populisme.

Per çò qu'es dau fons dau problèma, fau veire çò que n'es dei revendicacions. Lei datas d'obertura o de sarradura de la caça deis aucèus migrators impausadas per l'Euròpa serián pas normalas. I a pas de besonh d'aver trevat l'ENA per comprendre que de tirar sus d'aucèus que van nissares un crime ecologic.

A donc, l'Euròpa a ørason, que lo patrimòni naturau apparten pas en quauquei individus mai a l'ensem de l'umanitat. Per la question de "Natura 2000", s'agis pas de galejar, que França (ambé Luxembourg!), a dejà doas annadas de retard sus lei zònas que deu preservar. E per la lèi Verdeille que s'aplica sus un trentenau de despartaments es l'una dei mai reaccionaris qu'existe que fòrça lei proprietaris que vòlon crear una resèrva per d'animaus de laisser lei caçaires lei venir tuar sus son ben! Après aquò parlaretz de democracia?

La posicion dei censament caçaires, parli pas disi mai dei veritables caçaires que son d'ecologistas, es çò que se sòna per far una comparason, economicò-corporativa. Demandi aquestei que son marxistas a la definicion exacta dau tèrme, mai se saup que lo corporatisme es la menaça pièger per lo movement obrier.

E per çò qu'es de la tradicion, bastarà de ramentar que l'excision dau clitoris es tanben tradicionala dins cèrtei regions. Mai belèu que l'antifeminisme, qu'es una tradicion en França, es normala còtra la ministra Voynet?

E s'èra possible de caçar d'un cèrt biais a la fin dau sègle XIX, que se desplaçaviem d'a pè, ambé leis autòs, tot a cambiat. Se n'i a que comprenon pas li explicarai coma ven possible d'anar practicament sensa alassament far de chaples d'animaus que pòdon pas fugir. E parli pas dei tirs a la cibla de bestiaris practicament assassinats dins lei caças privadas que li tiran dessus quand sòrton de la gàbia.

L'argument de maça es estat lo pes electorau, dei caçaires. D'una, aquò a pas de valor partènt dau moment que s'agis d'interès generau, o alara es far d'electoralisme. De dos, se volètz far d'electoralisme, fau èstre far tanben de dialectica e pensar que lei protectors de la natura e lei veritables caçaires son pereu d'electors que se prenon sei responsabilitats, votaràn còtra aquestei qu'auràn fach d'electoralisme! Adonc, leis politics deuràn se curar lei cervèlas avans de debanar de colhonadas.

Democracia còtra totalitarisme

Itàlia es un europèu que tòca França, o sabètz totei qué! Subretot que dins còstrei regions, i a de lòngra agut de rapòrts amb Itàlia, qu'un molon de monde son d'origina italiana (tè, d'immigrats! es que faudriá pas remandar aquestei babies dins son pais mon car Mégret?), e que per badat, lei valadas aupencas d'Itàlia que son au sud dau mont Viso, son d'etnia occitana.

Aquel estat italian a conoissut lo fascisme. Tanben, sembla que parier que per Espanha, aquò t'ague cambiat la mentalitat dei politics. Ata! En Espanha? Totei lei gents an drech a sa lenga e a sa cultura : aquò se sòna democracia. E en Itàlia, onte pasmens, sus quasi 60 milions d'abitants, i a ren que 3 milions de personas que son d'etnias diferentas de l'etnia italiana, aquestei ciutadans, coma dison, despuei lo 10 de fevrier?

An de drechs egaus ais autreis Italians, bòrd que sa lenga e sa cultura son reconoissudas totalament a egalitat ambé l'italiana. Aquò se sùona mai democracia mai!

La lèi nòva assugar a la plena reconoissènça per l'estatitalian dei 18 comunautats que son pas de lenga italiana. E se pòt dire qu'i a respèct totau d'aquestei comunautats, que son reconoissuts per exemple lei Sardes, que son 1.269.000 au caire deis Occitans que son 178.000 , e van fins a reconóisser lei Moquenis que son ren qu'un milierat e mai lei Cimbres que son ren que... 650! Aquestei doas etnias d'aici son de lengas germanicas. I fau ajustar segur, lei Friolans (lo cineasta Pasolini a escrich en friolan!), lei Grècs, leis Albanès, leis Eslovens sensa parlar dei Alemands de Tiròl dau Sud, e mai mai.

Lèi exemplara estènt qu'au caire dau drech que permet d'aver un ensenhament superior dins sa lenga e mai d'emissions regularas e normalas dins lei mediàs, la restitution dei noms indigenas dei luecs e fins au drech de cambiar son pichòt nom per repuperar aqueu de son etnia, de mejans financiers seràn atribuïts per l'estat italian. Au fons, serà la reparacion istorica qu'èra estada promessa en 1981 per un certan Mitterrand. Vesètz qu'an fach çò que faliá per que se realisèsse en Itàlia. Osa per lo democrata dau gròs grum Mitterrand!

Podèm d'alhors pensar qu'una lèi pariera serà prepausada en França per Jospin, eiritier dau grand òme que parier de Pétain a sempre tengut sei promessas e mai aquestei deis autres.

Lei gents que son còtra aquò pòdon èstre ren que l'aliats objectius dau F.N. que, coma se saup, votèt au Conseu Regionau de Provença còtra lei crèdits per la cultura occitana en Provença. E qu'aquestei que son còtra la signature de la Carta Européa dei Lengas Regionalas e Minoritàrias son siá d'ignorants (se saup que l'illettrisme es encar important en França coma o an mostrat d'enquistas recentas), siá de totalitaris que son ben collègas ambé Le Pen. Lo nacionalisme francès, que siá sostengut per de gents que se dison de drecha o de senestra, ten la mema valor: es còtra l'òme e la democracia, e mai es eu que permet ais idèas fascistas de far avans.

Adonc, braveis amics, an de causer, lei politics : èstre dau caire de la libertat o de l'escurantisme. Se mostrar de democratas consequents, o sostenir lei regimes turc, iraquian o de la mema saussa que son de modèls de "libertat"! La veritat es sempre concreta disiá quauqu'un, e es dins l'aplicacion de sei principis que se pòt jutjar s'i a per de verai libertat o non, democracia o non. Aquí i a pas de compromès de possible. A donc demandam au sénher Jospin de prepausar una léi pariera a aquesta qu'es estada votada en Itàlia, sensa oblidar segur, la Carta Européa, mai aquesta d'aici just per lo principi, que la lèi anarà plus luench que la Carta.

Glaudi BARSOTTI

Francitan Blues

Perqué l'amagariàu, lei tròbi tristes aquelei traïns de banlèga, subretot a la bolegada de l'auga. Vos desforrèlan son "Nice-Matin" sota lo nas, vos desbondan son antimusica technò, vos gònflan leis aurelhas, vos rompon la tatà e parli pas d'aquelei qu'an d'obra a encapar qu'i a de vagon specialisats per tubaires, d'aquelei que vos narran per collèga entrepausat lo film que voliatz pas veire lo ser d'avans a la telè, e mai leis autres. Vos gastarian la bòna vòlha per la jomada. Pagatz la bilheta per lo viatge e avètz l'espectacle a gratis. Es savent marrit, mai de còps que i a vos sorrís la chança. Tè, aquest matin per exemple.

L'ausiguèri montar a Canas tota estrambordanta, parlava fòrt a son amiga:

— Tè vé, je te l'avé dit qu'avèque ce train on seré en retard.

Una camarada venguet li faire lo poton, mai aquò èra pas per l'asserenar li diguèt que pudissià a tabac e lo remandèt a sa placa, se carcanhava d'èstre tardiera a l'escòla, quitava pas de far navegar lo siblet sus aquò.

A un autre companh li demandèt pasmens:

— Comme il a marché ton devoir de francé?

Parlava ren que d'escòla e de son retard. Ondrava sa dicha de "tè" e de "vé", e largava son bèl accent miegjornau dins lo vagon inascotumat d'aquela musica requista, parlan plus gaire ansin lei joines sus la Côôôte. Son gent biais rajava que l'arma n'èra enfestolida, mai restèt pas pron. Ambé sa banda descendèron, naturalament dau costat enebit. En tirant à travèrs la zòna industrialala tant se podià qu'arribèsson pas tròp tardiers a l'escòla.

Lo traïn s'amodèt, *sweet little sixteen* me trotava dins lei pensadas. L'aviau tenguda d'ament dempuei qu'avía restontit son premier "té". Era polida coma un soleu, sei peus frisats dardalhavan a l'entorn de sa cara ambrenca, coma un soleu. Siguèssi estat de son temps, me n'en seriau enamorat subran. Me demandavi coma fasià per parlar encara tant naturalament aqueu francés cantadis e mirgalhat que faudrià pas i comptar eternament dessus per salvar l'autra lenga, la nòstra. E me demandetz pas s'èra de la segonda, de la tresena o de la quatrena generacion...

Ives ANDRIEU

Dins l'edicion: Viatge d'Ivèrn

De segur sèm pas tròp acostumats de trapar de femnas qu'escrivon en occitan e n'i a encara mens en occitan provençau. Pasmens, serià far escòrna a la Danièla Julien de saludar la sortida de son libre "Viatge d'ivèrn" sonque per aquas tas rasons estadisticas.

Es un recuelh de tretze novèlas que n'espeta una sensibilitat demasiada. L'autritz trai sul mond e sus sa quita condicion un agach sens indulgencia, sens complasença, un agach lucid e farfolhaire fins a n'èsser quasi indecent. Al lasèr, amb una precision que farià lèga als estratègis de l'Otan. Danièla tira drech al mai prigond, al mai intim de l'èime toca aqui onte li prutz, aqui onte nos prutz. Lo legeire es lèu pivelat, trebolat en agachaire destorbaire e clandestin per aquel jòc subtiu de clar escure qu'amaga per belèu melhor desvelar. Las novèlas s'entremesclan entre laguis quotidians e sòmis fantastics.

Misèrias de totas menas, lo jove "a l'agach de mar" drogat que capitas pas d'assolar, malautiàs e descasença dels èssers pròches, dramas intims, vuege de l'arma e del còrs, son tant d'eveniments e tant d'escasenças que te barrutlan de l'espepissatge psicanalitic al desbondament metafisic.

Al fil de las paginas, notarem: "L'autra", un doble, belèu, acrocada coma a un gavitèl a son imatge fisic, remiracion narcissica obsessionala, un imatge que se l'ocal tragicament estripar perse tornar bastir la feminitat sus de valors mens fugidissas. Pablo, que nòstra certitud, la sola belèu, passatge de la vida a la mort, s'aflaquis e nos lascia desvariats dins un mond fons descabestrat.

Caldrià citar totas las nòvas, mas a cadun son viatge, a cadun la descobèrta dson ivèrn. Viage d'ivèrn, Danièla Julien (occitan provençau), 96 paginas, edicions lo Trabucaire. 75f + 15f de pòrt a MARPOC, 5, carriera Nationale, 30000 Nimes

Jòrgi PELADAN

Istòria de l'òme que volià vesitar un castèl dins la montanha

Un còp èra un òme que se passejava dins la montanha, ambé son sac Decathlon, son brave bròc d'avelanièr e sa bota de vin. Al som d'aquela montanha, i avià un castèl quilhat e es amont qu'aquel òme volià anar, per lo vesitar.

Alavètz se faguèt ensenhar lo camin del castèl mas lo monde de l'Ofici del Torisme li diguèron qu'aquela montanha èra embrueissada e que valia mai que i anèsse pas.

Aquò rai se trufèt lo tipe ieu i crési pas a totas aquelas bestièsas, e prenguèt en risent lo vial del castèl. Montèt longtemps pels bòsques e arribèt dins un esclarissòl. Aquí vegèt prép d'un bartàs una femna plan vièlha qu'èra assetada, que l'agachèt e que li demandèt:
— Qué fas, cossi vas, ont vas?

L'òme se pensèt:

— Es plan curiosa, aquela.

Respondèt pas e contunhèt son camin.

Al cap d'un moment, fasià set, alavètz l'òme se pausèt un pauc a l'ombra d'un castanhièr e se sovenguèt del vin qu'avia dins sa bota. En levant lo cap per beure a galet que vegèt sus una branca? Una altra femna encara mai vièlha que l'agachèt e que li demandèt:

— Qué fas, cossi vas, ont va ?

— Macarèl, se pensèt l'òme, montan als arbres, ara!

Respondèt pas e contunhèt son camin.

Fin finala arribèt en vista del castèl. Solament lo camin venià malaisit e l'òme trabuquèt sus una rasiga. S'amorrèt e son nas sagnèt. Se relevèt e vegèt davant el una tresena femna, vièlha, vièlha, vièlha, que l'agachèt e li demandèt:

— Qué fas, cossi vas, ont vas?

Alavètz l'òme se diguet:

- Ara, n'i a pro d'aquelas vièlhas. Tè! e te li fotèt un còp de bròc pel closquet. Tustèt coma un fustièr ambe son martèl. La vièlha se cambièt en grapaud e s'amaguèt dins un trauc.

— Macarèl, se pensèt l'òme, èra pas de colhonadas, es un país de brueissa, aici!

Alavètz l'òme ensagèt d'arribar al castèl qu'èra tot a costat mas i avià de romècs, de raices e d'agranhons de pertot, èra pas possible de s'aprochar de las muralhas. Quand vegèt aquò l'òme se descoratgèt e se diguèt:

— I arribarai pas, es pas la pena, tant val que devalèssi d'aquela bruèissa de montanha ara.

Prenguèt lo camin per tornar davalar, en colèra. Tornèt trapar la vièlha sus sa branca de castanhièr; e tornamai ela l'agachèt e li demandèt:

— Qué fas, cossi vas, ont vas?

Ran! de la colèra, l'òme te li fotèt un còp de bròc pel porre, e i anèt de bon còr: Tustèt coma un boscatièr ambe sa pigassa. La vièlha se cambièt en sérp, lisèt pel sòl e s'anèt amagar dins las èrbas.

— Es aquò, bruèissa, amaga-te! çò pensèt l'òme, e davalèt encara.

Arribèt a l'esclairissòl ont l'esperava la primièra, la mai jove:

— Qué fas, cossi vas, ont vas?

Ara qu'èra vengut una abituda, l'òme escopiguèt dins las mans, levèt son baston e crac! tustèt coma un fabre ambe se maça. Solament aqueste còp la femna se cambièt en loba e se lo mangèt.

Escupiguèt lo sac Decathlon: “A fons la fòrma “ çò ricanèt la loba. E cric, e crac, mon conte es acabat.

Brusò PEYRAS

(de Rusticas, Aude, prémi Jòrgi Gibelin ex-aequo, per lo melhor conte).

Idèas

Siam perduts

Escapar a la logica aristoteliana, es lo problèma! Estudiam un objècte, per far plus simple dins lo lengatge di sèm una causa. Après aguer vist diferents aspects de la causa, de son comportament, çò qu'es pas contradictòri d'ela es verai sus ela. E ben non! Amb aquesta logica siam fotuts! Car la realitat es contradictòria. O sabèm pron mai capitam d'intrar dins aquest mòtle de pensada. Estent aquò, aurem encar per lòngetemps lo monde que seràn per la gestion e lo monde que seràn per la contestacion, sensa unitat possible entre elei. Fau dire que la practica nos ajuda pas a concebre coma complementàrias leis experiéncias de gestion e aquelei de contestacions coma complementàrias e progressistas (1) que la gestion conten la contestacion e la contestacion conten la gestion.

Peira ASSANTE

1) Gestions e contestacoin son progressistas.

L'istoria dau Còt

L'exemple dau gòt e (o veire) qu'es pas un gòt e que pasmens l'es bòrd qu'es un pòrta-estilò e qu'adonc pòu servir de gòt, deurià nos permetre de veire mai clar. Estent qu'ara lei gòts son tras que variats per l'utilitat: leugiers per lo campatge, pesants per l'estetica, leugiers par l'estetica, pesants per l'utilitat, etc... Parier per lei pòrta-estilòs de veire o de plastic o de carton parafinat... Au moment qu'avèm pres dins nòstra vida quotidiana de pensar contradictoriament, ne siam restats pasmens a la logica aristoteliana per la politica: nos agrada pas l'esfòrç! Encar un pauc de coratge, que capitarem!

Pèire ASSANTE

Istòrias caps

Quora èri pichonet, aviam per vesin un òme qu'èra estat au bèu de sa vida capitani de gendarmarià .Li disiàn Caponchut. Sabi pas encara uei se l'ortografia dau nom es bònad bòrd que pòu significar sià “cap onchut”. Bessai aquest d'aici estent que de còps trantalhava per carriera l'òme. Puei, avià pas lo cap ponchut, au mens de defòra, que dedins i siàu pas jamai anat veire. Ma grand qu'avià una bòna lenga mai pereu un peu dessùs, li disià sénher Capuchon çò que se podià ausir Capuchòs. Aiçò aurià confirmat çò que disiàu plus aut que ma grand, d'aqueu costat, trantalhava pas. A ieu, quand a quatre ora me vesià, me disià sovent:

— Ve, lo pichòt caponet que se mastega son capon!

Compreniàu pas. Es que plus tard qu'aprenguèri ço qu'èra un capon. Mai d'aqueu temps, la lesca de pan, l'alhet e l'òli d'oliva èran per ieu ren que lo gostar o lo vesperin.

Enric DAMOFLI

Màriüs, Flor e Margarida

Un còp, i avià un chivau que se sonava Màriüs, èra un chivau blanc, que demorava dins una bòria a costat de la mar. Son amiga èra una chata que se sonava Flor, aquela chata èra fòrça gentilha, mai tota soleta, començava de s'enfectar. Lo chivau trabalhava fòrça dins lei tèrras, dins lei champs de ris, e manjava pas fòrça, èra maluròs.

Aimarià veire lei montan has, per de que la mar es plan.

Amb Flor, un jorn son partits sens ren dire a dogun, luenh, fòrça luenh per trobar lo relèu dei montanhas e aver la libertat. Sus son camin an trobat la plana, la forèst, la montanha amé d'èrbas de pertot. Lo chivau es uròs, pòu manjar a sa fam, mai Flor, ela aima pas l'èrba e comença d'aver fam. Per passar lo temps, Flor fai de ramelets de flors.

Mai en culhent una margarida, aquela li ditz:

— A, non, fau pas me culhir, siàu Margarida, la flor polida que parla, come te sònas?

Flor, fòrça suspresa li respònd:

— Me sòni Flor.

— Que bèu nom! ditz Margarida.

Flor demanda se i a de causas a manjar. Margarida li ditz:

— Podràs manjar l'èrba transformade en pan, mai a doas condicions: serà que lo Jorn sus una partida de la montanha e que se ton chivau tòrna a la mar, per de que nos manja tota l'èrba, es plus possible!

Flor es malurosa, vòu pas abandonar Màriüs, son amic. Mai benlèu, Flor a una idèa, se i avià d'aiga dins la montanha, Màriüs manjarià mens d'èrba e pas lei margaridas. Margarida perpensa : “Oc, es una idèa bòna!”.

Vaqui donc la creacion de lacs en montanha. Màriüs beu e manja mens d'èrba, Flor manja son pan lo jorn e Margarida, la flor polida pòu enfin charrar amé una chata que per asard se sòna Flor. Nòstrei tres amics son uròs dins aquela montanha amé lei lacs.

, - (Prèmi especiau de la jurada, categoria escolar, cònte collectiu de la classa CP-CE 1, Calandreta d'Aurenja, Vauclusa, classa de la dòna Barbi- Briole).

La mestissa

Un còp èra, dins un ostalet al mitan de la tèrra roja, demorava una jove mestissa del caractèr salvatge. Manjava de salsissòt tota la jornada e lo solelh que tustava la fasià venir de color negra. En mai son agach venià tot mai d'ametla. Demandava a sa grand, la vièlha Simona: «Perqué soi pas coma tu blanca e los uèlhs blaus ?»

- Per que lo pichòt Jèsus te volguèt faire coma siàs, bèla coma lo soleh e las estèlas que lusisson.

E puèi arribèt un jorn maujant de salsissòt, la magia... Pèire Vidal, un caluc que se sonava Emperaire de Bisança, la venguèt veire e li donèt son amor,

bon coma lo cambajon dé son vilatge. Milheta, la mestissa, acceptèt tot. Lo lendeman, aquest òme venguèt vestit amb un capèl, una capa, un trelhis e un tricòt amb dessùs una crotz occitana e partiguèt sus son batèu per anar se batre contra las tropas militàrias de sa tèrra, Bisança!

Las gents de son batèu apelavan princessa Milheta la femna mestissa qu'avià presa. Un bèl jorn de març, lo batèu e l'equipatge arribèron al bèl país. Pèire Vidal perdèt la gròssa e marrida guèrra. Pèire Vidal tornèt Pèire Vidal, princessa Milheta tornèt Milheta e... quelques meses aprèp nasquèt una droletta que se sonava Françoneta! Coma son paire avià fach un pauc de mal al país, una marrida masca li donèt un marrit don. Donc la nena èra ja una masca mas bèla coma lo solelh!

Fin finala, amb la malediccion del mond, se'n anèron en França, dins l'ostalet polidèl al mitan de la tèrra roja viure amb la vièlha Simona e manjar de cambajon e de salsissòt.

Marion PECH (de Montpelbier, 3n prèmi, categoria cabdet, concors de novèlas deis Amics de Mesclum).

Capitau, mon amic!

Mon grand, qu'èra un socialista de la bona, parlava sovent de capitau. Oi, pecaire! Son capitau a eu èra pas gros! Ren que sei dos barquets, sei dos vivaris, sei dos carretons e son magazin comol de rets. Que mon grand èra un flame pescador. De sous, n'avia gaire bord qu'un pescador que trabalha dins l'art pichon e solet pôt far ren qu'una pesca artesanala. Pôt pas venir ric e potent coma un catau maugrat totei seis esforc. Dins lei journaus, logèm l'amolonament fabulos de miliards que se ganhan

per lo trabalh deis autres, lei pichonets, lei mesquins, lei senza noms que quora rendon plus gaire te lei bandisson au bordilhier de l'umanitat. mon grand, pasmens capitani de dos barquets, caponejava pas. Capitava simplement sa vida dignament e menava sa barca dins lo bon biais ambé l'ajuda, quand èra necessari, de quauquei «capons de dieu de capons de bon disqui!»

Enric DAMOFLI

Tèste integrau

C.I.E.L. d'Oc

Centre International de l'Écrit en Langue d'Oc

Sèti souciau:
3, plaço Joffre - 13130 Berro.

Tóuti dre reserva - Tous droits réservés - All right reserved.

© **Centre International de l'Écrit en Langue d'Oc -2000**

© Adoubamen dóu tèste, de la meso en pajo
e de la maqueto pèr Tricìo Dupuy,
en sa qualita de Direitriço
dóu Counsèu d'Amenistracioun
dóu CIEL d'Oc.

